

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti **o maloleté deti K.:** J., nar. X. a Z., nar. X., zastúpené kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, so sídlom v B., deti rodičov Ing. O. K., bývajúceho v B., zastúpeného JUDr. G. Z., advokátkou so sídlom v B., a Mgr. A. K., bývajúcej v B., **o návrhu matky na úpravu výživného a úpravu styku otca s maloletými deťmi a návrhu otca na zmenu dohody rodičov o výkone rodičovských práv a povinností**, vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 13 P 299/2004, o dovolaní otca proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 20. mája 2008 sp. zn. 11 CoP 86/2008, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a .**

Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava IV rozsudkom 9. novembra 2007 č. k. 13 P 299/2004–266 zamietol návrh matky na určenie výživného pre maloleté deti K., J., nar. X. a Z., nar. X. a na úpravu styku maloletých detí s otcom. Súčasne zamietol návrh otca na zmenu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom. Rodičom maloletých detí uložil povinnosť zaplatiť na účet súdu trovy znaleckého dokazovania, každému 12 315 Sk v 500 Sk mesačných splátkach počínajúc právoplatnosťou rozsudku do 20-teho dňa v mesiaci vopred a absolvovať s deťmi odborné poradenstvo v Centre poradensko psychologických služieb v Bratislave počas doby 4 mesiacov od právoplatnosti rozsudku. Žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov konania. V odôvodnení uviedol, že dohoda o úprave výkonu rodičovských práv a povinností, ktorú rodičia maloletých detí na čas po

rozvode uzavreli, bola v záujme zabezpečenia ďalšieho riadneho vývoja detí. Pre nemožnosť komunikácie rodičov o jej reálnom plnení došlo k zmareniu účelu dohody. Bol toho názoru, že v záujme zabezpečenia ďalšej riadnej výchovy a budúcnosti detí, ako z vykonaného dokazovania vyplýva, je, aby rodičia začali znova, riadne a do detailov dohodu o výchove a výžive maloletých detí plniť bez ohľadu na zmeny, ktoré nastali v ich osobnom živote. Tento záujem by mal byť pre rodičov prvoradý a tomuto by mali prispôbiť všetky svoje schopnosti a možnosti. Na odporúčanie vyplývajúce zo znaleckého dokazovania nariadil rodičom absolvovať odborné poradenstvo. Po jeho absolvovaní majú rodičia možnosť (na doporučenie príslušných odborníkov) dohodnúť sa o inom výkone rodičovských práv a povinností, prípadne podať návrh na zmenu pôvodnej dohody. O trovách znaleckého dokazovania rozhodol podľa § 148 ods. 1 O. s. p. a trovách konania podľa § 146 ods. 1 písm. a/ O. s. p.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 20. mája 2008 sp. zn. 11 CoP 86/08 na odvolanie otca rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti (výroku, ktorým bol zamietnutý návrh na zmenu úpravy výkonu rodičovských práv a povinností, uložená povinnosť zaplatiť trovy znaleckého dokazovania a absolvovať odborné poradenstvo) potvrdil s tým, že odborné poradenstvo sú rodičia povinní s maloletými deťmi absolvovať počnúc právoplatnosťou rozsudku na Referáte poradensko-psychologických služieb Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava po dobu 4 mesiacov. Nepovažoval za dôvodné námietky o procesných pochybeniach súdu prvého stupňa, nedostatočne zistenom skutkovom stave a nepreskúmateľnosti rozhodnutia. Konštatoval, že práve neúčast' otca, keď z 12 vytýčených pojednávaní sa zúčastnil len dvoch, bránila v plynulom vykonávaní a vyhodnocovaní dokazovania. A práve plynutie času a pobyt detí u otca od októbra 2006, zamedzenie akéhokoľvek kontaktu detí s matkou, spôsobilo stav, že deti v súčasnej dobe matku odmietajú. Napriek tvrdeniam otca, že deti voči matke neovplyvnil, že nebráni matke v styku s deťmi, nemohol nechať bez povšimnutia (ako aj súd prvého stupňa) jednoznačné závery dvoch znaleckých posudkov, z ktorých aj z hľadiska plynutia času je vidieť posun v správaní detí vo vzťahu k matke v zmysle negatívneho pôsobenia otca na deti. Pokiaľ ide o vývoj vzťahov rodičov a detí a jeho analýzu, odvolací súd poukázal na to, že dohoda uzavretá medzi rodičmi na čas po rozvode o v podstate striedavej starostlivosti fungovala od r. X., deti si na ňu zvykli a fungovala až do r. X.. Zo záveru znaleckého posudku MUDr. G. H. (z 11. 2. 2006) vyplýva, že citový vzťah maloletého J. k obom rodičom je pozitívny a intenzívny bez výraznejších kvalitatívnych rozdielov s prítomnosťou známkov preferencie

matky, citové vzťahy maloletej Z. sú pozitívne a primerane hlboké vo vzťahu k obom rodičom. V závere kontrolného znaleckého posudku PhDr. M. sa už odzrkadľuje zmena postojov detí vo vzťahu k matke, ktoré znalkyňa vyhodnotila tak, že psychický stav maloletého J. je aktuálne mierne zmenený, zvýraznené sú symptómy dlhodobej psychickej záťaže, výrazne je zmenený postoj k matke, ktorú verbálne aktuálne odmieta, ktorý postoj nie je autentický, keď vyšetrenie svedčí o pozitívnom vzťahu k nej a záujme sa s ňou stretávať. Podlieha však tlaku okolia a informáciám o spore rodičov. Tiež konštatuje, že maloleté deti aktuálne vykazujú znaky, ktoré svedčia o ovplyvňovaní otcom, u ktorého bývajú, voči matke. Z výrazných momentov ovplyvňovania sa javia skreslené informácie detí o tom, čo môže ich správanie k matke spôsobiť, vytváranie negatívneho obrazu matky, prezentovaná antipatia k matke, priame aranžovanie situácií, aby nedošlo k styku z matkou. Pokiaľ ide o správu o šetrení pomerov kolíznym opatrovníkom, ktoré nariadil, túto nespochybnil ako ani skutočnosť, že maloleté deti majú u otca vytvorené vhodné podmienky pre ich ďalší vývoj. Napokon zo znaleckého dokazovania vyplýva, že obaja rodičia majú vytvorené vhodné podmienky pre výchovu detí. Nestotožnil sa ale s návrhom kolízneho opatrovníka na rozhodnutie v zmysle faktického stavu (deti sú u otca), pretože len konštatovanie plynutia času a potvrdenie faktického stavu, ktorý sa vytvoril, nemôže byť podľa jeho názoru dôvodom pre zmenu rozsudku súdu prvého stupňa vo výroku, ktorým zamietol návrh na zmenu dohody medzi rodičmi uzavretej. Z vykonaného dokazovania od podania návrhu (26. 11. 2004) do rozhodnutia súdu prvého stupňa (9. 11. 2007) nevyplývajú žiadne také skutočnosti, pre ktoré by mali byť maloleté deti vo výlučnej starostlivosti otca so zamedzením styku s matkou. Stotožnil sa preto s názorom súdu prvého stupňa o neaktuálnosti návrhu oboch rodičov. Keďže pretrvávanie stavu, kedy maloleté deti žijú v strese, napätí a strachu, nie je v záujme ich ďalšieho zdravého psychického vývoja, a z rozporných tvrdení rodičov, ktorí nie sú schopní komunikovať je zrejmé, že nie sú ani schopní vyriešiť daný problém, stotožnil sa aj s uložením povinnosti zúčastniť sa odborného poradenstva (§ 37 ods. 2 písm. d/ Zákona o rodine). Zdôraznil, že pokiaľ rodičia skutočne deti milujú tak, ako to proklamujú, budú opatrenia brať ako ponúknutú pomoc pri riešení ich problému a nie ako určitú formu sankcie s cieľom vyhnúť sa jej. Za vecne správne považoval aj rozhodnutie o náhrade trov znaleckého dokazovania. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O. s. p. v spojení s § 146 ods. 1 písm. a/ O. s. p.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu podal dovolanie otec maloletých detí poukazujúc na vadu zmätočnosti, ktorou je konanie odvolacieho súdu postihnuté – účastníkovi konania

sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.). Uvedenú vadu podľa jeho názoru spôsobuje porušenie práva na riadne a presvedčivé zdôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu v rozpore s § 157 ods. 2 O. s. p. Podľa jeho názoru odvolací súd nevyhodnotil všetky skutočnosti dôležité pre relevantné posúdenie nutnosti zmeny dohody schválenej súdom o úprave styku s maloletými deťmi v rozsahu ako mu to zákon ukladá, celú vec zjednodušil a účelovo jednostranne vyhodnotil, keď vychádzal v podstate iba zo záverov podaných znaleckých posudkov. Za najväčší nedostatok konania a rozhodovania odvolacieho súdu považoval to, že odvolací súd nevykonal dôkaz výsluchom maloletých detí, hoci boli prítomné v budove súdu a senátu bola táto skutočnosť známa. Takýmto postupom odvolacieho súdu došlo k porušeniu medzinárodného dokumentu – Dohovoru o právach dieťaťa, ktorého zmluvnou stranou je Slovenská republika t. z., že pristúpením k nemu prevzala práva a povinnosti z tohto dokumentu. Teda postupom odvolacieho súdu došlo k odňatiu práva detí konať pred súdom a odvolací súd ani nezdôvodnil, prečo takýto dôkaz (vykonaný súdom prvého stupňa) nezopakoval. Namietal, že odvolací súd prehliadol procesnú vadu súdu prvého stupňa, ktorý pojednával a rozhodol v jeho neprítomnosti, hoci sa riadne ospravedlnil a dokladoval dôvod svojej neúčasti. Napokon namietal hodnotenie dôkazov, nedoplnenie zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom a rozhodnutie o trovách znaleckého dokazovania. Za neúplné, preto nepravdivé považoval konštatovanie odvolacieho súdu, že bolo vytýčených 12 pojednávaní (pred súdom prvého stupňa), pričom z 10 sa ospravedlnil a zúčastnil sa len 2 pojednávaní z dôvodu, že bol na 3 pojednávaniach a pojednávaní sa nezúčastňovala a ospravedlňovala sa aj matka a jej právna zástupkyňa. Žiadala rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Matka maloletých detí a kolízny opatrovník sa k dovolaniu otca nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podal účastník konania včas (§ 240 ods. 1 O. s. p.) zastúpený advokátkou (§ 241 ods. 1 O. s. p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243 ods. 1 O. s. p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 236 a nasl. O. s. p.).

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (236 ods. 1 O. s. p.).

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom. V zmysle ustanovenia § 238 O. s. p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu vydanému v tejto procesnej forme je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O. s. p.) alebo rozsudok, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O. s. p.), alebo rozsudok potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, avšak len vtedy, ak odvolací súd vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu (§ 238 ods. 3 O. s. p.). V zmysle § 238 ods. 4 O. s. p. dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených Zákomom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo osvojení.

V danom prípade dovolanie smeruje proti rozsudku vydanému vo veci úpravy rodičovských práv a povinností na čas po rozvode manželstva rodičov, t. j. vo veci upravenej Zákomom o rodine (pričom nejde o rozsudok o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení). Napadnutý rozsudok teda nevykazuje znaky rozsudku, proti ktorému je dovolanie prípustné, ale znaky rozsudku, v prípade ktorého je dovolanie výslovne vylúčené (§ 238 ods. 4 O. s. p.).

So zreteľom na dôvod dovolania a zákonnú povinnosť skúmať, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní, postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O. s. p. (§ 242 ods. 1 O. s. p.), neobmedzil sa dovolací súd len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O. s. p., ale sa zaoberal aj otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z procesných väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O. s. p. (t. j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad odňatia možnosti účastníka konať pred súdom a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo súdom nesprávne obsadeným).

Vzhľadom na namietané vady konania sa dovolací súd osobitne zameril na otázku, či postupom súdu nebola účastníkovi konania – otcovi maloletých detí a maloletým deťom odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.).

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O. s. p. významná ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva.

Maloleté deti sú účastníkmi predmetného konania zastúpenými kolíznym opatrovníkom t. j. Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Bratislave. Otec maloletých detí namietal, že maloletým deťom bola odňatá možnosť konať pred súdom tým, že pred odvolacím súdom neboli vypočuté. Preto dovolací súd posudzoval, či opätovným nevypočutím maloletých detí pred odvolacím súdom (pred súdom prvého stupňa boli vypočuté – na pojednávaní 30. 11. 2006, č.l. 175-176) došlo k porušeniu ich práv ako účastníkov konania na realizáciu ich procesných práv priznaných im za účelom ochrany ich práv a právom chránených záujmov v občianskom súdnom konaní.

Podľa článku 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa (oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí o pristúpení k Dohovoru pod č. 104/1991 Zb., ďalej len „Dohovor“) štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názoru dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Podľa ods. 2 článku za tým účelom sa dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Procesným spôsobom záväzky z Dohovoru Slovenskej republiky vykonáva ustanovenie § 100 ods. 3 O. s. p., podľa ktorého ak je účastníkom konania maloleté dieťa, ktoré je schopné s ohľadom na vek a rozumovú vyspelosť samostatne vyjadriť svoj názor, súd na jeho názor prihliadne. Názor maloletého súd zisťuje prostredníctvom jeho zástupcu alebo príslušného

orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, alebo výsluchom maloletého dieťaťa aj bez prítomnosti rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa.

Prejavenie názoru účastníka na prejednávánú vec je jedným zo základných práv účastníka konania. Spôsob, akým tento názor súd zisťuje sa však neuskutočňuje výlučne výsluchom účastníka. Aj pri osobe plne procesne spôsobilej, jej názor na prejednávánú vec zisťuje aj prostredníctvom jej zástupcu, resp. z písomného podania. U osôb maloletých právna úprava (§ 100 ods. 3 O. s. p.) rieši základný procesný rámec na tento úkon súdu. Názor maloletého dieťaťa súd zisťuje prostredníctvom jeho zástupcu alebo príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, alebo výsluchom maloletého dieťaťa aj bez prítomnosti rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu maloletého dieťaťa. Postup súdu závisí od veku a rozumovej vyspelosti maloletého samostatne vyjadriť svoj názor, od povahy veci, ktorá je predmetom konania ako aj ďalších okolností, ako napr. prostredia, v ktorom dieťa vyrastá. Pri zisťovaní názoru dieťaťa súd koná v súčinnosti s orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorý je povinný poskytnúť dieťaťu potrebnú pomoc na uľahčenie priebehu zisťovania jeho názoru na vec, a to v prostredí vhodnom alebo vytvorenom na tento účel (§ 21 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele). Takým prostredím je napr. miesto, kde sa nachádza referát poradensko-psychologických služieb úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý vykonáva funkciu kolízneho opatrovníka.

V danom prípade bol názor detí zistený prostredníctvom kolízneho opatrovníka, znalcov a tiež výsluchom pred súdom prvého stupňa bez prítomnosti rodičov. Nemožno preto konštatovať, že odvolací súd zväziac okolnosti danej veci, i keď opätovne nevypočul maloleté deti priamo, ale prostredníctvom zástupcu – kolízneho opatrovníka bez prítomnosti ďalších osôb v rámci šetrenia odvolacím súdom nariadeného, nepostupoval v rozpore s článkom 12 ods. 1, 2 Dohovoru, a preto neodňal maloletým deťom možnosť konať pred súdom.

Ani námietky otca maloletých detí o odňatí mu možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.) porušením jeho práva účastníka konania na riadne a presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu a prehliadnutí procesného pochybenia súdu prvého stupňa v tom, že pojednával a vyhlásil rozsudok v jeho neprítomnosti, dovolací súd nepovažoval za dôvodné. Odvolací súd sa vo svojom potvrdzujúcom rozsudku vypořiadal so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami dôležitými pre posúdenie dôvodnosti zmeny dohody rodičov

o výkone ich rodičovských práv a povinností a svoj myšlienkový postup vedúci k záveru o neaktuálnosti návrhov oboch rodičov dostatočne vysvetlil s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním a s poukazom na závery, ktoré z nich vyvodil, v súlade s § 157 ods. 2 O. s. p. Náležite odôvodnil aj rozhodnutie o povinnosti absolvovania odborného poradenstva. Teda odvolací súd splnil svoju povinnosť a zároveň právo účastníka konania na riadne a presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia a neodňala mu možnosť skutkovo a právne reagovať na rozhodnutie súdu, proti ktorému chcel využiť možnosť opravného prostriedku. Odvolací súd sa v odôvodnení svojho rozsudku vyporiadal i s v odvolaní namietaným procesnými pochybeniami súdu prvého stupňa. Napokon tým, že vo veci nariadil pojednávanie a pojednával za prítomnosti účastníkov konania a ich zástupcov konvalidoval prípadné procesné pochybenie prvostupňového súdu a účastníkom konania nebola postupom súdu znemožnená realizácia ich procesných práv, ktoré im Občiansky súdny poriadok priznáva.

Pokiaľ otec maloletých detí namietal aj nesprávne hodnotenie dôkazov alebo priznanie významu určitému dôkazu (znaleckým posudkom), dovolací súd uvádza, že nesprávne hodnotenie dôkazov (dovolací súd sa hodnotením dôkazov nezaoberal) nie je dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania podľa § 237 O. s. p. Len ak by dovolanie bolo procesne prípustné (o tento prípad ale nejde), mohli by byť ním tvrdené skutočnosti právne významné ako dovolací dôvod podľa § 242 ods. 2 písm. c/ O. s. p.

Rovnako nemožno vidieť dôvod zakladajúci prípustnosť dovolania podľa § 237 O. s. p. v právnych záveroch, ku ktorým dospel odvolací súd v napadnutom rozsudku. Právne posúdenie veci súdom je realizácia jeho rozhodovacej činnosti a nezakladá dôvod prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. f/ O. s. p., pretože súd rozhodovaním neporušuje žiadnu procesnú povinnosť vyplývajúcu mu zo zákona, ani procesné právo účastníka. Či už teda súd napadnuté rozhodnutie založil na správnom alebo nesprávnom právnom posúdení veci (dovolací súd napadnutý rozsudok z tohto aspektu neposudzoval), nezaťažil konanie tzv. zmätočnosťou.

Vzhľadom k tomu, že dovolanie v predmetnej veci nie je prípustné v zmysle § 238 O. s. p. a dovolací súd nezistil podmienku jeho prípustnosti podľa § 237 O. s. p. dovolanie otca maloletých detí bolo treba odmietnuť (§ 243b ods. 5 v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O. s. p.)

Vecnú správnosť dovolaním napadnutého rozsudku dovolací súd vzhľadom na jeho neprípustnosť neskúmal.

Dovolací súd žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov dovolacieho konania z dôvodu, že konanie sa mohlo začať aj bez návrhu (§ 243b ods. 5 O. s. p. v spojení s § 224 ods. 1 O. s. p. a § 146 ods. 1 písm. a/ O. s. p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 25. novembra 2008

JUDr. Martin V l a d i k, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: